

О. О. ЧОРНА

кандидат педагогічних наук, викладач
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

РОЛЬ ГРИ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ

У статті розкрито проблему навчання дітей іноземної мови на початковому рівні при використанні ігрових методів як засобу стимулювання пізнавальної активності.

Ключові слова: *початковий етап, ігрові методи, пізнавальна активність.*

Однією з найважливіших функцій початкового навчання є формування навичок і вмінь навчальної діяльності. Саме в молодшому шкільному віці дитина опановує систему операцій, необхідних для успішної навчальної діяльності на наступних етапах. При цьому важливо, щоб пропонувана для засвоєння система не мала жорстко алгоритмічний характер: розум дитини повинен бути гнучким, самостійним, творчим, а не закованим у суворі обмеження. Це стосується й оволодіння мовою.

Особливості навчання дітей молодшого віку на початковому етапі з використанням ігрових методів розглядали в наукових працях В. В. Бужинський, Ж. Л. Вітлін, А. П. Лебедев, А. К. Марков, Є. А. Маслико, Є. І. Нагневицька, М. Ф. Стронін, Є. І. Пасов та ін.

Мета статті – визначити гру як засіб викладання англійської мови на початковому етапі, що є важливим і дієвим під час навчання школярів 1–4 класів.

Формування навичок і вмінь навчальної діяльності нерозривно пов'язане із функціями навчання: оволодінням навчальним матеріалом і формуванням уміння вільного переходу від навчальної до позанавчальної діяльності, уміння переходити вирішення навчальних завдань до орієнтування в проблемних ситуаціях реальності, розпізнавання й вирішення завдань, що виникають у ній. Кінцевою метою навчання завжди є реальне життя. Ми вчимо дитину бути повноцінним членом суспільства, активно, грамотно й творчо брати участь у соціальній діяльності. Але ця мета не буде досяжною, якщо в процесі навчання недостатньо буде реалізована особистісна утворювальна функція навчання. Вона важлива саме для цього етапу, тому що в молодшому шкільному віці закладають основи особистості, і прорахунки, що допускають тут, у майбутньому можуть мати негативні наслідки.

Доречно сформулювати функцію початкового навчання, що логічно випливає з концепції вікового розвитку дитини (за Д. Б. Ельконіним): це функція опори на матеріал у поетапному розвитку дитини. Мало дати школяреві лише деякий набір або систему знань, передати йому соціаль-

ний досвід. Це необхідно робити в такій послідовності, з таким вибором, у такому дозуванні, щоб розвиток дитячого інтелекту й взагалі вищих психологічних функцій, що відповідають особливій схильності дитини до засвоєння тих або інших впливів, був забезпечений необхідним і достатнім матеріалом. Цю вимогу особливо часто порушують під час навчання іноземній мові [5, с. 128]. Суть педагогічної організації навчального середовища полягає в тому, щоб підготувати школяра до його майбутнього життя. У такому випадку мотиви вивчення іноземної мови стануть дійсно актуальними. Як відомо, провідним видом діяльності молодших школярів є гра, саме тому вона є чи не найважливішим засобом уведення та закріплення фонетичного, лексичного і граматичного матеріалу школярам 1–4 класів.

Про навчальні можливості ігор відомо давно. Багато видатних педагогів справедливо зауважували на ефективності використання ігор у процесі навчання. У грі виявляються особливо повно й часом несподівано здатності людини, особливо дитини. Гра завжди передбачає ухвалення рішення – як діяти, що сказати, як перемогти. Бажання вирішити ці питання активізує розумову діяльність граючих. А якщо учень при цьому володіє іноземною мовою, це відкриває великі можливості для навчання. Діти над цим не замислюються. Для них гра, насамперед, – захоплююче заняття. Це й повинні враховувати вчителі, зокрема й учителі іноземної мови. У грі всі рівні. Учень, який має недостатню мовну підготовку, може стати першим у грі: спритність і кмітливість тут є важливішими, ніж знання предмета. Рівність, атмосфера захопленості й радості, відчуття посиленості завдань – усе це дає можливість перебороти незручність, що заважає вільно вживати іноземну мову, і позитивно позначається на результатах навчання. Непомітно засвоюється мовний матеріал, а разом із цим виникає почуття задоволення. Ігри сприяють виконанню важливих методичних завдань:

- створенню психологічної готовності дітей до мовного спілкування;
- забезпеченню природної необхідності багаторазового повторення ними мовного матеріалу;
- тренуванню учнів щодо вибору потрібного мовного варіанта, що є підготовкою до ситуативної спонтанності мови взагалі.

Гра поряд із працею й навчанням – один із основних видів діяльності людини, дивний феномен нашого існування. Гра як феномен культури навчає, виховує, розвиває, соціалізує, розважає. К. Д. Ушинський, автор теорії духовного розвитку дитини в грі, уперше висунув ідею про використання гри в загальній системі виховання, у підготовці дитини через гру до трудової діяльності. Науковець стверджував, що в грі одночасно поєднуються прагнення, відчуття та уявлення [6, с. 315]. Навчання дітей молодшого шкільного віку іноземній мові сприяє розвитку дитини в процесі вивчення мови, активному включенню в цей процес мислення, пам'яті, уяви, емоцій, використання іноземної мови для вираження й розуміння думки.

Залучення школяра молодших класів за допомогою іноземної мови до іншої культури дає йому змогу усвідомити себе як особистість, що належить до певної соціокультурної спільності людей, з одного боку, а з іншого – виховує в ньому повагу й терпимість до іншого способу життя. Раннє навчання іноземним мовам є актуальним, але щоб воно було успішним, учителям необхідно мати у своїй “педагогічній скарбниці” різні методичні прийоми. Допомагає гра, ігрові ситуації, створюючи прекрасні природні умови для оволодіння мовою, долучаючи до світу дорослих; вона є засобом пізнання.

Д. Б. Ельконін вважає, що гра виконує чотири найважливіші для людини функції: є засобом розвитку мотиваційно-необхідної сфери, пізнання, розвитку розумових дій і засобом довільної поведінки [2, с. 54].

У грі діти засвоюють суспільні функції, норми поведінки. Гра, як зазначав Л. С. Виготський, зумовлює розвиток. Розвивальна функція гри закладена в її природі, тому що це завжди емоції, а там, де емоції, – активність, увага й уява, там працює мислення. Будь-який урок повинен бути захоплюючим, викликати інтерес у дітей, адже він є головною рушійною силою пізнавальної діяльності. Початок уроку завжди повинен бути емоційним. Можна почати урок веселою музикою або так званою “ігровою зав’язкою” (коли в гості до дітей приходять казкові герої, тварини).

Усе це дає змогу створити емоційну атмосферу уроку, а найголовніше – поява казкового персонажа, що говорить іноземною мовою, стає тією мотивацією, без якої неможливі розвиток усіх пізнавальних процесів і навчання мовному спілкуванню. Прихід “гостя” – це ще й можливість прослухати текст (аудіювання), щоб угадати, хто сьогодні прийде в клас.

Не можна забувати про наочність. Вона стимулює створення значеневих образів. Усі засоби наочності (авербальні, ілюстровані, жести) створюють ефект присутності в якійсь конкретній ситуації, допомагають зберегти в пам’яті той зміст, який мають сприйняти діти. Для цього можна використовувати іграшки, картинки, посібник, маски, картки, таблички, доміно.

Позакласна робота з іноземної мови органічно входить у навчально-виховний процес. Форми можуть бути найрізноманітнішими: конкурси, олімпіади, вечори, свята. Для школярів молодших класів краще проводити свята з нескладними інсценівками казок, пісень, ігор у стилі КВК. Проведення позакласних занять сприяє підвищенню інтересу до вивчення іноземної мови, розвитку розмовних навичок; повторенню й закріпленню вивченої лексики, розширенню словникового запасу.

Але, використовуючи ігри, завжди треба пам’ятати, що:

1. Вибір форми гри повинен бути педагогічно й дидактично обґрунтований. Потрібно завжди знати ціль використання гри.
2. У грі повинні бути задіяні якнайбільше учнів.
3. Ігри повинні відповідати віку та мовним можливостям дітей.
4. Ігри забезпечують розвиток усіх видів мовної діяльності, їх проводять іноземною мовою.

Плануючи урок, учитель має спиратися на принципи методики Ш. О. Амонашвілі, описані в книзі “Здрастуйте, діти!”:

1. Дітям має здаватися, що навчитися говорити іноземною мовою не важко, хоча насправді це не так просто.

2. Потрібно, щоб у дітей якнайшвидше виникло почуття, що вони вже розуміють іноземну мову.

3. У процесі навчання частіше створювати мовні ситуації “позанавчального характеру”, тобто такі, коли дитина не відчуває, що її навчають іноземної мови, і тоді вона почне спілкуватися тому, що їй захочеться щось повідомити, поговорити з учителем, друзями.

Як зробити свій урок цікавим, захоплюючим і домогтися того, щоб діти добре засвоювали мовний матеріал? Над цими проблемами постійно працює вчитель, і тут йому допомагає такий прийом організації навчальної діяльності, як гра. Використовуючи її як засіб навчання, багато видатних педагогів справедливо зазначали її великі потенційні можливості.

За допомогою гри добре опрацьовувати вимову, активізувати лексичний і граматичний матеріал, розвивати навички аудіювання, усного мовлення. Гра допомагає учням перебороти незручність, скутість, зняти мовний бар’єр, утому. У навчальній грі є мета й завдання. Планування гри повинно починатися з визначення того навчального завдання, що має бути вирішене в ній, а вже потім потрібно вибудовувати саму гру, визначати її правила [1, с. 44]. У будь-який вид діяльності на уроці можна ввести елементи гри, і тоді навіть найнудніше заняття набуває захоплюючої форми.

Висновки. Ігри допомагають дітям стати творчими особистостями, навчають творчо ставитися до будь-якої справи, тобто виконувати її якісно. Творчість – це постійне вдосконалювання в будь-якій діяльності. Ігри приносять дітям і дорослим радість творчості. Без неї наше життя перетворюється в нудьгу й рутину. Творча людина завжди чимось захоплена. Від творчих можливостей людини залежить її життєвий рівень.

Ця стаття не вичерпує всіх аспектів проблеми специфіки навчання дітей англійської мови методами гри як засобу пізнавальної активності. У подальших дослідженнях варто зосередитися на тому, що саме ігрові методи є дієвим засобом уведення та закріплення фонетичного, лексичного й граматичного матеріалу.

Список використаної літератури

1. Бужинский В. В. Работа над английским произношением на начальной ступени коммуникативного обучения иноязычному говорению / В. В. Бужинский // Иностранные языки в школе. – 1991. – № 4. – С. 43–47.

2. Витлин Ж. Л. Эволюция методов обучения иностранным языкам в XX в. / Ж. Л. Витлин // Иностранные языки в школе. – 2001. – № 2. – С. 53–56.

3. Гвоздева А. В. Индивидуальные особенности восприятия и познания при изучении иностранных языков / А. В. Гвоздева, Г. В. Сороковых // Иностранные языки в школе. 1999. – № 5. – С. 73

4. Маркова А. К. Формирование мотивации учения: Книга для учителя / А. К. Маркова и др. – Москва : Просвещение, 1990. – 192 с.

5. Маслыко Е. А. Настольная книга преподавателя иностранного языка / Е. А. Маслыко, П. Н. Бабинская. – Москва : Высшая школа, 1999. – 394 с.

6. Пассов Е. И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению / Е. И. Пассов. – Москва, 1985.

7. Стронин М. Ф. Обучающие игры на уроке английского языка : пособ. для учителя / М. Ф. Стронин. – 2-е изд. – Москва : Просвещение, 1984. – 112 с.

Стаття надійшла до редакції 28.01.2016.

Черная О. А. Роль игры на уроках английского языка на начальном этапе обучения

В статье раскрыта проблема обучения детей иностранному языку на начальном уровне с использованием методов игры как средства стимулирования познавательной активности.

Ключевые слова: *начальный этап, метод игры, познавательная активность.*

Chernaya O. The Technique of Game English Language at the Primary Level

The article deals with the problem of teaching children a foreign language at the primary level using techniques of game as a means of stimulating cognitive activity of teenagers at English lessons. Formation skills and skills training activities are closely connected with the functions of education: mastery of educational material and the formation of ability of free transition from academic to non-academic activities, the ability to move from the solution of educational problems orientation to problem situations in reality, recognition and solution of problems arising in it. The final cause of education is always a real life. We teach a child to be a full member of society, actively, intelligently and creatively participate in social activities. But this goal is unlikely to be achievable, if there is not realize creating personal learning function in school.

One of the most important functions of primary education should consider developing skills and skills training activities. Exactly in the early school age a child masters the system of operations for successful training activities in future stages. The essentials proposed system of studying wasn't mean hard-algorithmic nature the mind of the child should remain flexible, independent, creative, and not be in the strict limits. This applies to the mastery of language.

Key words: *the primary level, the method of games, cognitive activity.*